

บันทึก

เรื่อง การจดทะเบียนการหย่าโดยคำพิพากษาของศาล

กระทรวงมหาดไทยได้มีหนังสือที่ มท ๐๓๐๒/๕๓๖๓๑ ลงวันที่ ๔ พฤศจิกายน ๒๕๓๖ ถึงสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาความว่า กรุงเทพมหานครได้หารือปัญหาข้อกฎหมายว่า เมื่อศาลมีคำพิพากษาให้คู่หย่าไปจดทะเบียนการหย่า ณ ที่ว่าการเขตท้องที่ซึ่งโจทก์มีภูมิลำเนาอยู่ หากจำเลยไม่ไปให้ถือเอาคำพิพากษาของศาลเป็นการแสดงเจตนาของจำเลย ในการดำเนินการขอจดทะเบียนการหย่าต่อมา ปรากฏว่าจำเลยฝ่ายเดียวได้นำคำพิพากษามายื่นคำร้องขอจดทะเบียนการหย่า ณ สำนักทะเบียนซึ่งโจทก์มีภูมิลำเนาอยู่โดยที่โจทก์มิได้มาด้วย กรณีดังกล่าวนี้ นายทะเบียนจะถือเอาคำพิพากษาของศาลเป็นการแสดงเจตนาของโจทก์เพื่อจดทะเบียนการหย่าได้หรือไม่ เรื่องนี้กระทรวงมหาดไทยมีความเห็นเป็น ๒ ฝ่าย คือ

ฝ่ายที่หนึ่ง เห็นว่า การหย่าโดยคำพิพากษามีใช้การหย่าโดยความยินยอมเพียงแต่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งนำคำพิพากษาที่ถึงที่สุดไปแสดงต่อนายทะเบียน นายทะเบียนมีหน้าที่จะต้องจดทะเบียนการหย่าเพื่อให้เป็นไปตามผลของคำพิพากษา ซึ่งเป็นการตีความตามเจตนารมณ์ที่ประสงค์จะให้หย่าขาดจากกัน โดยมิได้พิจารณาโดยลักษณะอักษรตามคำพิพากษาของศาล

ฝ่ายที่สอง เห็นว่า การหย่าโดยคำพิพากษาของศาลนั้น มาตรา ๑๕๓๑วรรคสอง แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บัญญัติให้จดทะเบียนการหย่าเพื่ออ้างกับบุคคลภายนอก ผู้กระทำการโดยสุจริต ดังนั้น เมื่อการหย่าโดยคำพิพากษามีผลแล้ว ก็ควรดำเนินการจดทะเบียนการหย่าตามมาตรา ๑๕ แห่งพระราชบัญญัติจดทะเบียนครอบครัว พุทธศักราช ๒๕๗๘ ซึ่งกำหนดให้นายทะเบียนรับจดทะเบียนต่อเมื่อสามีและภริยาร้องขอจดทะเบียนการหย่าทั้งสองฝ่าย แต่กรณีนี้มีข้อเท็จจริงว่าจำเลยฝ่ายเดียวนำสำเนาคำพิพากษาไปยื่นคำร้องขอจดทะเบียนการหย่าโดยโจทก์มิได้มาด้วย นายทะเบียนจึงไม่น่าจะจดทะเบียนให้ได้ เพราะการที่จะยกเว้นมาตรา ๑๕ แห่งพระราชบัญญัติจดทะเบียนครอบครัวฯ เพื่อจดทะเบียนการหย่าฝ่ายเดียวนั้น ศาลต้องมีคำพิพากษาให้ชัดเจนว่าคำพิพากษาของศาลเป็นการแสดงเจตนายินยอมของฝ่ายใดที่ไม่มายื่นคำร้องขอจดทะเบียนการหย่าในครั้งนี้

คณะกรรมการกฤษฎีกา (กรรมการร่างกฎหมาย คณะที่ ๘) ได้พิจารณาข้อหารือดังกล่าวประกอบกับได้ฟังคำชี้แจงของผู้แทนกระทรวงมหาดไทย (กรมการปกครอง) แล้ว ได้ความว่า ข้อหารือนี้มีข้อเท็จจริงว่าศาลได้พิพากษาให้โจทก์และจำเลยหย่าขาดจากกันแล้ว โดยให้ไปจดทะเบียนการหย่า ณ ที่ว่าการเขตท้องที่ซึ่งโจทก์มีภูมิลำเนาอยู่ หากจำเลยไม่ไปให้ถือเอาคำพิพากษาของศาลเป็นการแสดงเจตนาของจำเลย แต่ในวันจดทะเบียนปรากฏว่าจำเลย (สามี) เป็นฝ่ายไปร้องขอจดทะเบียนการหย่าฝ่ายเดียวพร้อมด้วยคำพิพากษา โดยโจทก์ (ภริยา) กลับ

เป็นฝ่ายไม่ไปด้วย จึงมีปัญหาวว่า นายทะเบียนจะรับจดทะเบียนการหย่าตามคำร้องขอของจำเลย ฝ่ายเดียวตามพระราชบัญญัติจดทะเบียนครอบครัว พุทธศักราช ๒๔๗๘ ได้หรือไม่

คณะกรรมการกฤษฎีกา (กรรมการร่างกฎหมาย คณะที่ ๘) เห็นว่าเนื่องจากการจดทะเบียนการหย่าตามพระราชบัญญัติจดทะเบียนครอบครัว พุทธศักราช ๒๔๗๘ มีแต่บทบัญญัติว่าด้วยการจดทะเบียนการหย่าโดยความยินยอมตามมาตรา ๑๘^๑ เท่านั้น ไม่มีบทบัญญัติว่าด้วยการจดทะเบียนการหย่าโดยคำพิพากษาไว้ ย่อมจะนำวิธีการจดทะเบียนการหย่าโดยความยินยอมของคู่สมรสตามมาตรา ๑๘ แห่งพระราชบัญญัติจดทะเบียนครอบครัวฯ มาใช้กับการจดทะเบียนการหย่าโดยคำพิพากษาโดยอนุโลมมิได้เพราะมาตรา ๑๘ เป็นการจดทะเบียนการหย่าเพื่อให้การหย่าของคู่สมรสมีผลสมบูรณ์ตามมาตรา ๑๕๑^๒ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ส่วนการหย่าโดยคำพิพากษานั้นมีผลตั้งแต่วันที่คำพิพากษานั้นถึงที่สุดตามมาตรา ๑๕๓๑^๓ วรรคสอง^๔ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แล้ว เพียงแต่จะอ้างเป็นเหตุเสื่อมสิทธิของบุคคลภายนอกผู้กระทำการโดยสุจริตมิได้ เว้นแต่จะได้จดทะเบียนการหย่านั้น สำหรับข้อหารือของกระทรวงมหาดไทยนี้ เมื่อปรากฏว่าจำเลยฝ่ายเดียวนำคำพิพากษาไปยื่นคำร้องขอจดทะเบียน ณ สำนักทะเบียนซึ่งโจทก์มีภูมิลำเนาอยู่ โดยโจทก์มิได้ไปด้วย นายทะเบียนเพียงแต่บันทึกการหย่าโดยคำพิพากษาไว้ในทะเบียนตามมาตรา ๑๖^๕ แห่งพระราชบัญญัติจดทะเบียนครอบครัวฯ ก็เป็นหลักฐานเพียงพอที่จะใช้ยื่นบุคคลภายนอก

ผู้ทำการโดยสุจริตตั้งที่บัญญัติไว้ในวรรคสองของมาตรา ๑๕๓๑ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้

ในการพิจารณาให้ความเห็นเรื่องนี้ คณะกรรมการกฤษฎีกา (กรรมการร่างกฎหมาย คณะที่ ๘) มีข้อสังเกตว่า ปัญหาตามข้อหารือนี้เกิดจากพระราชบัญญัติจดทะเบียนครอบครัวฯ ยังไม่มีบทบัญญัติว่าด้วยการจดทะเบียนการหย่าโดยคำพิพากษาแม้ว่านายทะเบียนจะอนุโลมใช้วิธีการจดทะเบียนการหย่าโดยคำพิพากษาเช่นเดียวกับการหย่าโดยความยินยอมก็ตาม แต่ก็มีใช้การปฏิบัติที่ตรงกับบทบัญญัติของกฎหมายดั่งนั้น กระทรวงมหาดไทยควรที่จะพิจารณาแก้ไขพระราชบัญญัติจดทะเบียนครอบครัวฯ ให้สอดคล้องกับมาตรา ๑๕๓๑ วรรคสอง แห่ง

^๑มาตรา ๑๘ การจดทะเบียนการหย่าโดยความยินยอมนั้น ให้นายทะเบียนรับจดทะเบียนเมื่อสามีและภริยาร้องขอและได้นำหนังสือตามที่ระบุไว้ในมาตรา ๑๔๙๔ วรรค ๒ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาแสดงต่อนายทะเบียนด้วย

^๒มาตรา ๑๕๑๕ เมื่อได้จดทะเบียนสมรสตามประมวลกฎหมายนี้ การหย่าโดยความยินยอมจะสมบูรณ์ต่อเมื่อสามีและภริยาได้จดทะเบียนการหย่ากันแล้ว

^๓มาตรา ๑๕๓๑ การสมรสที่จดทะเบียนตามกฎหมายนั้น การหย่าโดยความยินยอมของคู่สมรสทั้งสองฝ่ายมีผลนับแต่เวลาจดทะเบียนการหย่าเป็นต้นไป

การหย่าโดยคำพิพากษามีผลแต่เวลาที่คำพิพากษาถึงที่สุด แต่จะอ้างเป็นเหตุเสื่อมสิทธิของบุคคลภายนอกผู้ทำการโดยสุจริตไม่ได้ เว้นแต่จะได้จดทะเบียนการหย่ากันแล้ว

^๔มาตรา ๑๖ เมื่อศาลได้พิพากษาให้เพิกถอนการสมรสหรือให้หย่ากันแล้วผู้มีส่วนได้เสียจะขอให้นายทะเบียนบันทึกไว้ในทะเบียนก็ได้ แต่ต้องยื่นสำเนาคำพิพากษานั้นถึงที่สุดที่รับรองว่าถูกต้องแล้วต่อนายทะเบียน.

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ต่อไป

(ลงชื่อ) อัคราทร จุฬารัตน

(นายอัคราทร จุฬารัตน)

รองเลขาธิการ ฯ

ปฏิบัติราชการแทน เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

ธันวาคม ๒๕๓๖